

Maandag 18 december 1916 – ochtendeditie

De Koningin-Regentes.

De mailboot Koningin-Regentes is gisteravond tegen 6 uur te Vlissingen aangekomen. Hij heeft gisteren namiddag wegens dikke mist eerst voor anker gelegen tussen Vlissingen en Westkapelle.

Nederlandse en Belgische kinderen.

Voor het Joodse huisvestingscomité te Leiden zijn gistermorgen te Roosendaal, onder leiding van Mej. Zoll, 20 Nederlandse en Belgische noodlijdende kinderen aangekomen, onder wie twee kleintjes van slechts enkele maanden. Deze zijn in het diaconessenhuis te Leiden opgenomen. De overige kinderen zijn bij particulieren in verschillende plaatsen van het land ondergebracht.

Londen, 18 december. Officieel bericht van Haig: Met handgranaten werden gisteren ten zuidwesten van Wijtschate een machinegeweerstelling en schuilplaatsen vernield. Wij drongen ook vijandelijke loopgraven te Camouflet ten oosten van Ieper binnen en lieten die in de lucht vliegen.

Uit Duitsland.

Keulen, 17 december. In een volksvergadering heeft Scheidemann, de sociaaldemocratische leider in de rijksdag, vandaag verklaard, dat vertegenwoordigers van de partij ter informatie naar Nederland waren gegaan, na mededelingen vanuit Nederland dat Belgische arbeiders door dwang naar Duitsland gevoerd waren. Wat men daar vernomen had, was, wat de juistheid ervan betreft, niet te controleren. Men had echter de Duitse regering verzocht een nader onderzoek in te stellen. Mocht bewaarheid worden, dat Belgische

arbeiders, die werk hadden, met dwang naar Duitsland overgebracht waren, dan moest men daartegen in verzet komen.

Ten aanzien van het Duitse vredesaanbod verklaarde Scheidemann dat de vijandelijke pers de stemming van het volk niet weergaf. Men zou deze week wel andere stemmen vernemen. Mocht het vredesaanbod afgeslagen worden, dan waren ook de socialisten het erover eens om met de laatste man voor vaderland en volk op te komen.

Ook de nationaal-liberale afgevaardigde Stresemann legde een verklaring in dezelfde geest af.

Maeterlinck zou te Madrid een lezing over België houden. Hij liet dat voornemen varen tengevolge van de aanmaning, door Romanones, de eerste minister, tot hem gericht, die hem onder het oog bracht, dat hij onderdaan van een oorlogvoerend land in een onzijdig land was. Daarna hebben arbeiders, van mening, dat de politie de lezing had verboden, een betoging ter ere van de schrijver en België gehouden. Op verzoek van de politie gingen ze rustig uiteen.

De Liberal heeft de volledige tekst van de lezing afgedrukt.

Maandag 18 december 1916 – avondeditie

De Koningin-Regentes.

De mailboot Koningin-Regentes, uit Oostende te Vlissingen teruggekeerd, is door de Duitsers geheel intact gelaten.

Het lager onderwijs in België.

Een van onze correspondenten in België schrijft:

In 1842 werd onze eerste regelende wet van lager onderwijs aangenomen. De vrijzinnigen deden gedurende de besprekingen hun uiterste best om het onderwijs onafhankelijk van elke godsdienstige belijdenis in te richten, doch onze Roomse geestelijkheid bleek, door haar invloed, al spoedig te sterk. De heer Nothomb had goed te verklaren: "Er is niet meer verhouding van school tot godsdienst, dan van godsdienst tot meetkunde", de meerderheid wou met hem niet mee. De confessionele school werd voorgoed gevestigd en het godsdienstonderwijs aan het hoofd van de leervakken geplaatst. De geestelijkheid werd op school het hoogste gezag.

Al spoedig nochtans uitte zich de vrijzinnige tegenkanting. Het duurde echter tot 1879, toen de liberale meerderheid aan het roer kwam, eer er verandering ontstond. De wet van 12 juli 1879 schafte die van 1842 af. Ze werd, reeds voor zij in voege kwam, "de geuzenwet" genoemd.

De godsdienst werd als verplicht vak van het leerplan afgevoerd. De gemeente had het recht voor of na de klasuren een godsdienstleergang in te richten. De geestelijkheid moest dit onderwijs geven, zo niet wanneer de onderwijzer, mits vergoeding van 100 frank per jaar, er in toestemde om zelf godsdienstleraar te worden. De hele geestelijkheid, met de aartsbisschop van Mechelen en de vijf andere bisschoppen aan het hoofd, gordde tegen de geuzenwet een strijd op leven en dood aan, die tot in het innigste van de huisgezinnen vaders, moeders en kinderen trof, door tegen iedereen, die zijn kinderen naar de "goddeloze" scholen durfde zenden, de banvloek der kerk uit te spreken. Duizenden werden van het genot van de sacramenten beroofd. Gestaag donderde de preekstoel tegen de slechte scholen met verdoemde meesters. De dwepende gemeente dreef haat en allerhande plagerijen door de rangen van het onderwijzerskorps. Er waren meesters, die vreselijk hadden te lijden. Er waren er, die hun standplaats moesten verlaten,

wilden ze niet vermoord worden. In veel gemeenten kon de “meester zonder God” tegen geld geen stuk brood krijgen om zijn honger te stillen. De schoolenquête van 1864, in opdracht van de regering gedaan, verhaalt daaromtrent ontzettende dingen. Het waren alleszins beroerde tijden.

In juni 1884 kwamen de katholieken aan het bewind. Onmiddellijk werd het ministerie van openbaar onderwijs, in 1878 opgericht, afgeschaft en reeds op 20 september werd de nieuwe schoolwet door de katholieke meerderheid aangenomen. Elke gemeente werd verplicht een openbare school in te richten, doch ze mocht ook, in plaats van deze openbare school, een bijzondere school aannemen en de andere afschaffen. Zij mocht ook één of meer openbare scholen behouden en naast deze bijzondere scholen oprichten. De godsdienst werd niet verplicht gesteld, doch de gemeente had het recht godsdienst aan het hoofd van het leerplan te brengen. De natuurlijke wetenschappen werden niet langer als verplicht vak behouden. Deze wet vestigde zo gemeentescholen, aangenomen bijzondere scholen en bijzondere scholen. De aangenomen school was een door de gemeente geldelijk ondersteunde bijzondere school. De bijzondere school ontving toelagen van de staat, niet van de gemeente. In de wet vinden we nochtans de bekrachtiging van de onzijdige school.

Van het recht op afschaffing der gemeenteschool werd ruim gebruik gemaakt, vaak ook misbruik gemaakt. De wetgever had blijkbaar het ganse gezag over de lagere school in handen van een op veel dorpen gans onwetende gemeenteraad geplaatst. Hij schroomde voor de vernieling, die aanstaande was, en liet dit werk op meesterlijke en behendige wijze liever verrichten door een verbitterde geestelijkheid, bijgestaan door een aantal onbekwame onderwijzers en aan het klerikalisme slaaflijk onderworpen overheden.

In 1900 waren boven de 1000 scholen afgeschaft, bestond er geen gemeenteschool meer in 400 gemeenten. In Oost-Vlaanderen kon men 15 schoolgebouwen aanwijzen die tot kroeg dienden. 1225 volwassenenscholen verdwenen; 185 Fröbelscholen werden afgeschaft; 1500 onderwijzers werden beschikbaar gesteld; bij 3500 werd de jaarwedde verminderd, soms wel met 1000 frank. Aan 1500 onderwijzers werden alle bijwinsten ontnomen. De “Algemene Belgische onderwijzersbond”, vereniging van vrijzinnige onderwijzers der openbare scholen, telde in 1884 boven de 5000 leden. Twee jaar later waren er nog 2000! Zo heerste de schrik voor vervolging onder de ambtenaren van de gemeentescholen.

Een overgroot aantal onderwijzers der bijzondere scholen had geen getuigschrift van bekwaamheid. Een centrale jury werd dan aangesteld om examens af te nemen.

De eerste uitslag was ontzettend. Op 400 geëxamineerden, werden er enkel 10 bekwaam gevonden voor het getuigschrift. Later zag de jury zo door de vingers, dat toch de helft er door geraakte. Beslist heeft de wet van 1884, nog in haar klerikale strekking verscherpt door die van 1895 en tot een toppunt van klerikalisme gebracht in 1914, enkele dagen voor het uitbreken van de oorlog, het peil van het onderwijs in België niet verhoogd.

Deze wet verplicht de gemeenten ook de klerikale scholen, die binnen hun grondgebied liggen en waarvoor zij gepaald geen gezag hebben, geldelijke steun te bezorgen tot aankopen van boeken en ander schoolgerief. Zij bevat nog steeds in zich de mogelijkheid tot afschaffing van de openbare school. De onderwijzer kan dus nog met wachtgeld worden ontslagen en wandelen gezonden. Het loon van de onderwijzer heeft ze wat verhoogd. Dit van de onderwijzeres is een hongerloon gebleven.

Eén woord over het lot van onze kweekscholen binnen het tijdperk van onze schoolomwenteling na 1884.

Na 1830 was onze geestelijkheid op onderwijsgebied niet werkloos gebleven. Reeds voor 1842 bezat zij zeven kweekscholen, door staat en provincie ondersteund. Op het einde van 1842 nochtans hadden de provincies ook reeds 11 gestichten tot opleiding van jonge onderwijzers te vormen in 2 kweekscholen van de staat: Lier en Nijvel; in normale leergangen; in vrije kweekscholen, onder toezicht van de staat. De provinciale normale leergangen waren 3 in getal. In 1848 werden twaalf vormscholen voor onderwijzeressen gesticht. Twee nieuwe kweekscholen voor onderwijzers en twee voor onderwijzeressen werden op 29 mei 1866 door een wet op het papier ingericht. Eerst in 1876 waren ze klaar. Bij de val van de liberale regering, in 1884, bezat België 27 staatskweekscholen voor lager en middelbaar onderwijs, waarin jaarlijks 3000 leerlingen plaats vonden. Onmiddellijk na het tot stand komen van de klerikale schoolwet van 1884, werd de bijl aan de wortel van deze scholen gelegd. Zij vormden 800 tot 1000 leerkrachten per jaar. In 1897 bestonden nog 13 rijkskweekscholen, die 207 leerkrachten vormden, en 40 bijzondere kweekscholen, waarvan 39 in de handen van de geestelijkheid, en die 720 onderwijzers en onderwijzeressen diplomeerden. In het Vlaamse land zijn nog 3 rijksnormaalscholen. Zij vormden in 1897 nog 59 leerkrachten, terwijl de geestelijke gestichten er 427 op de markt brachten.

Deze cijfers bewijzen voldoende hoe, onder een zogenaamde wet van vrijheid, het openbaar onderwijs langzaam vervalst.

Uit België.

De Duitse overheid in België heeft een verordening uitgevaardigd betreffende de onteigening van suikerbieten, die als volgt luidt:

Art. 1. De “Kreischefs” zijn bevoegd suikerbieten waarvan niet kan worden bewezen, dat zij voor 15 januari 1917 aan de door het kantoor voor de suikerverdeling (Zuckerverteilungsstelle) gemachtigde suiker- en bietstroopfabrieken verkocht of afgeleverd werden, te onteigenen tegen de hoogste prijs, door het hoofd van het burgerlijk bestuur (Verwaltungschef) vastgesteld, met aftrek van 15 F per 1000 kg. De onteigende bieten moeten onmiddellijk aan het kantoor voor de suikerverdeling worden overgemaakt, dat ze, tegen uitbetaling van de volle hoogste prijs, naar suiker- of bietstroopfabrieken binnen het gebied van het generaal-gouvernement weg zal doen voeren. Het kantoor van de suikerverdeling stelt de verbouwer met de opbrengst van de koopprijs schadeloos en maakt het overschot, voortkomende van de 15 frank, die voor elke 1000 kg worden afgetrokken, voor liefdadigheidsdoeleinden over aan de bestendige afvaardiging van de betreffende provincie.

Art. 2. Wie suikerbieten, die volgens artikel 1 mogen worden onteigend, of die reeds onteigend werden, verdoken of verborgen houdt of op andere wijze aan de beschikking van het kantoor voor de suikerverdeling onttrekt, wordt overeenkomstig artikel VII van de verordening van 18 juli 1916 gestraft.

Verder heeft de overheid een verordening uitgevaardigd betreffende het aanleggen van geleidingen voor elektrische verlichting en drijfkracht.

Mosselhandel op België.

Men schrijft ons:

De mosselkokerij voor de export naar Duitsland, waar geen mossels in de schelp maar wel gekookte mogen worden ingevoerd, doet haar

invloed op de verscheping van mosselen naar België ondervinden. Maar ook onder andere invloeden lijdt deze in de laatste tijd. Behalve de bezwaren, aan de vaart naar België verbonden, heeft ook de lage koers van het Belgische geld invloed daarop. De bezwaren zijn van die aard, dat de Duitse consul zich er steeds voor heeft geïnteresseerd.

Alleen zij, die in deze maand geregeld op België varen, zullen in januari en februari 1917 daartoe de nodige vergunning kunnen verkrijgen.

Voor de Zeeuwse schippers en vissers in het bijzonder is dit een gewichtige zaak, temeer omdat de mosselhandel thans uitsluitend op Duitsland en België mogelijk is. Moest de Duitse overheid van beide zijden de grens voor die handel sluiten, dan zou het ganse bedrijf bijna geheel stilliggen, wat voor vele honderden in deze provincie armoede zou betekenen.